

СТВОРЕНА В УКРАЇНІ СУЧАСНА СИСТЕМА ХАРЧОВОЇ БЕЗПЕКИ ПОТРЕБУЄ ПРАКТИЧНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ

Нові економічні та політичні реалії, викликані євроінтеграційним напрямом розвитку України диктують умови участі вітчизняних товаровиробників агропродовольчої продукції у зовнішній торгівлі.

В умовах повномасштабного торговельного протистояння з Російською Федерацією Україна намагається диверсифікувати зовнішньоторговельні поставки аграрної та харчової продукції та посилити економічні зв'язки як з традиційними покупцями, так і з новими комерційними партнерами з країн-учасниць ЄС, країн Азії, Африки в пошуках альтернативних каналів реалізації продукції власного виготовлення.

Як зазначено у експортній стратегії України: Дорожній карті стратегічного розвитку торгівлі на 2017-2021 роки, «головним завданням ЕСУ є підвищення конкурентоспроможності українського експорту шляхом усунення перешкод та визначення конкретних можливостей за допомогою чітких кроків» [1].

Серед перешкод для виходу агропродовольчої продукції на ринок ЄС та інші міжнародні торговельні арени є технічні бар'єри, подолати які діюча в Україні система технічного регулювання поки що не в змозі.

Вітчизняні та зарубіжні експерти, міжнародні інституції неодноразово піднімали питання про необхідність удосконалення української системи технічного регулювання, зокрема, реформування національної системи харчової безпеки в Україні, повномасштабного залучення в коло її учасників товаровиробників агропродовольчої продукції.

Експортною стратегією України серед інших секторів національної економіки сектор харчової промисловості і напоїв було визначено як пріоритетний з метою підтримки розвитку експорту середньо- та високотехнологічної продукції. І хоча присутність продукції українського виробництва на ринку ЄС демонструвала своє зростання – протягом 2016 року до країн-учасниць ЄС було експортовано 27,5% загального експорту продуктів групи 1-24 УКТ ЗЕД, нажаль, з моменту створення зони вільної торгівлі між Україною та ЄС у структурі експорту сільськогосподарської та харчової продукції не відбулось відчутних змін – протягом 2016 року частка готових продуктів харчування мала значення 16%, в той час як частка сільськогосподарської продукції склала 58% [2].

Підвищити питому вагу готових продуктів харчування в структурі експорту даної товарної категорії не дозволяє діюча в ЄС система технічного регулювання, подолати жорсткі вимоги якої можуть далеко не всі вітчизняні товаровиробники агропродовольчої продукції.

Система технічного регулювання, поряд з іншими чинниками, в значній ступені впливає на потенційні обсяги реалізації продукції вітчизняного виробництва на зовнішньому ринку, а отже, на конкурентоспроможність та успіх вітчизняних товаровиробників закордоном.

Технічні бар'єри є дієвим регулятивним інструментом, використання якого призводить до заборони потрапляння на ринок продукції, що не відповідає встановленим якісним та безпековим стандартам.

Як демонструє світовий прогресивний досвід, суб'єкти бізнесу, що впровадили у свою діяльність сучасні системи якості, змогли отримати значні конкурентні переваги, мінімізувати ризики, пов'язані з харчовою безпекою, привабити замовників, споживачів, партнерів по бізнесу, інвесторів, страхові компанії, удосконалити виробничі процеси, дотриматись екологічних норм та природоохоронне законодавство, зберегти природні ресурси, позиціонувати себе як сильного учасника ринку.

Відповідно до глави 17 Угоди про Асоціацію передбачено впровадження європейських та міжнародних стандартів безпеки та якості продуктів харчування (НАССР, ISO, EN, Кодексу Аліментаріус) у сфері переробки та виготовлення харчової продукції українського виробництва, що дозволить їй стати конкурентоспроможною на вимогливому високотехнологічному європейському ринку [3].

Основним недоліком традиційних систем забезпечення та управління якістю харчової продукції, наприклад, ISO 9001:2009, є те, що вони визначають вже наявні проблеми у готовому продукті харчування. Як доводить прогресивна світова практика, широку сферу застосування та ефективність свого використання при створенні превентивної системи безпеки харчових продуктів отримала система аналізу небезпек і критичних точок контролю (англ. НАССР – Hazard Analysis Critical Control Point). Саме концепцію системи НАССР прийнято міжнародними організаціями та закріплено в основних міжнародних угодах в сфері стандартизації та сертифікації харчової продукції.

Україна вже має власний досвід реформування вітчизняної системи технічного регулювання відповідно до норм СОТ та ЄС. З метою створення механізму захисту споживачів від небезпек, що можуть супроводжувати харчову продукцію, вже були розроблені напрямки реформування національної системи харчової безпеки на основі принципів НАССР. Проте і досі не розпочала своє функціонування масштабна система обов'язкового безальтернативного впровадження європейських стандартів якості та безпечності продукції в практику виробництва та реалізації аграрної та харчової продукції.

Отже, модель сучасної системи харчової безпеки в Україні потребує кардинальної зміни. Законодавчі ініціативи вже були проведені, залишилось їх застосувати на практиці сумлінними товаровиробниками, які будують свою діяльність відповідно до стратегій розвитку та примноження бізнесу. Перед ними ставляться завдання запровадження систем управління безпечністю

харчових продуктів всіма учасниками виробничого ланцюгу на всіх стадіях життєвого циклу, подальше їх ефективне функціонування та своєчасне оновлення відповідно до ризиків виникнення небезпек.

Перехід до нової системи стандартизації, безпеки та якості продукції має стати доступним для кожного товаровиробника.

Неодноразово підкреслювалась необхідність посилення співпраці вітчизняних суб'єктів з міжнародними фінансовими інституціями та донорськими організаціями на предмет надання українській стороні різних видів допомоги у питаннях пришвидшення процесів гармонізації діючої в Україні системи технічного регулювання та стандартів в сфері виробництва сільськогосподарської та харчової продукції до європейських та міжнародних норм, що дозволить посилити експортний потенціал даного виду продукції з її подальшою безперешкодною реалізацією на світових ринках, що потребують стандартизованих товарів високого рівня якості та безпечності.

Створення в Україні повноцінної та ефективної системи технічного регулювання сприятиме новому інноваційно-технологічному розвитку національної економіки, зменшенню ризиків споживання неякісної та шкідливої для здоров'я харчової продукції, зростанню обсягів виробництва та експорту продукції, гарантованої для безпечного споживання, підвищенню конкурентоспроможності національної економіки, покращенню платіжного балансу країни.

Список використаної літератури

1. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. [Електронний ресурс]/ Режим доступу: <http://www.me.gov.ua>

2. Русан В.М. Пріоритети забезпечення зовнішньоторговельної безпеки на аграрному ринку України/ В.М. Русан, Л.А. Жураковська. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

www.niss.gov.ua/content/articles/files/agrarn_bez-1b1d8.pdf

3. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/kmu/control/uk/publish/article?art_id=248387631&cat_id=23223535

4. Реальний сектор економіки України: пріоритети розвитку в умовах зміни вектора економічної політики: аналіт. доп./ [Собкевич О.В., Шевченко А.В., Михайличенко К.М., Русан В.М., Бєлашов Є.В. та ін.]. – К.: НІСД, 2017. – 40 с.